

KOMENSKÉHO NÁVRAT VE SLEPOVÁNÍ STŘEPŮ

Jitka Hloušková

Kuras, B. *Sleповání střepů. Komenského návrat*. Praha : Wald Press 2007, 132 s. ISBN: 978-80-903232-8-5.

Ve velkém množství děl o životě a díle Jana Amose Komenského nedávno zaujala svoje místo nová kniha Benjamin Kurase. Mohlo by se zdát, že najít nový pohled na život a dílo Jana Amose Komenského po více než 400 letech, které uplynuly od jeho narození, bude velmi obtížné, ale autorovi této publikace se to nesporně podařilo.

Benjamin Kuras (vlastním jménem Miloš Kuraš), spisovatel, publicista a překladatel žijící od roku 1968 v Londýně, je absolventem anglistiky na Filozofické fakultě UP Olomouc. V angličtině napsal řadu divadelních her, které se hrály nejen v Británii, ale také v Německu, Švýcarsku, Rakousku, Itálii a Izraeli. Vydal také řadu knih v češtině a je pravidelným přispěvatelem některých českých periodik. Vystupuje na přednáškách a besedách o literatuře, kultuře a politických otázkách současné Evropy.

Sleповání střepů, nejnovější kniha Benjamin Kurase, by mohla nést ještě jeden podtitul, a to *Jan Amos Komenský pro moderního člověka*. Přináší totiž mnoho objevných pohledů na tuto historickou osobnost a zároveň na mnoha místech dokládá nadčasovost Komenského idejí a zásad. V celkem 25 kapitolách komentuje a reflektuje jak život Komenského v kontextu historických událostí a osobností, tak i jeho dílo, před jehož objemností se autor s úctou sklání, nazývá ho nejednou moderním termínem workoholik. Jak vysvětluje v první kapitole, pro název knížky použil Kuras slova samotného Komenského, který se po svém příjezdu do Holandska pustil do opětovného psaní řady děl nenávratně ztracených při požárech. Zároveň objasňuje, že jeho nová knížka si klade za cíl sdělit především následující: „Jan Amos Komenský je myslitel mnohem většího formátu a významu, než za jakého je dosud všeobecně pokládán.“ (s. 12)

Ve druhé kapitole s názvem *Holistická modlitba* představuje Komenského jako předchůdce filozofického systému, který vznikl až ve 20. století. Holismus u Komenského vidí jednak v jeho receptu na všenápravu světa, tj. „všechno, všem a všemi způsoby“, jednak v jeho polemice s Descartem a jeho dualismem,

jejíž písemná podoba sama se nedochovala, jež je ale rovněž obsažena v *Obecné poradě o nápravě věcí lidských*, která právě Descartovu dualismu protičeří.

V kapitole *Komenského antisemitismus a jiné předsudky* Kuras reaguje na dopis významného francouzského akademika pořadatelům výstavy Komenského v Paříži v létě 2006, v němž autor dopisu oponuje údajnému Komenského antisemitismu. Kuras souhlasí s tím, že ve svém *Labyrintu světa* Komenský zesměšňuje některé židovské zvyky a praktiky, ale zároveň připomíná, že ústy Poutníka podobně zachází s jinými zvyky jiných skupin, a to proto, že „celý Labyrint světa ... je ironická satira pokoušející se zesměšňovat všechno a všechny ad absurdum.“ (s. 21)

Komenského život od narození až po jeho pobělohorský úkryt na statcích Karla staršího ze Žerotína v severovýchodních Čechách ve všech historicko-politických souvislostech shrnuje kapitola *Komenského Morava*. V následující části knihy podává Kuras obraz Komenského jako předchůdce konzervativizmu v politice s tím, že politické kapitoly jeho spisu *Obecná porada o nápravě věcí lidských* je možné číst jako program evropského konzervativizmu. Kapitola *Komenského pedagogika* nejen připomíná nejdůležitější díla a hlavní principy, na kterých dodnes stojí západní školství, ale také si všímá podobnosti s pedagogickými zásadami zformulovanými o půl století dříve pražským rabínem Jehudou Loewem. Podle Kurase je možné, že Komenský z děl Loewových čerpal.

V několika následujících částech dostává čtenář velmi dobrou příležitost zařadit si Jana Amose Komenského a své znalosti o jeho životě a díle do kontextu soudobé kultury, filozofie a politiky včetně nástinu jeho možných kontaktů s mystickým Bratrstvem růžového kříže. Tato část knihy zároveň nabízí čtenáři možné vysvětlení okolností Komenského přesunu do Amsterdamu po jeho předchozím působení v Polsku, Uhrách a Švédsku díky jeho kontaktům s různými osobnostmi tehdejší Evropy.

Zhruba dvě třetiny své knihy věnuje Kuras sedmidílnému dílu *Obecná porada o nápravě věcí lidských*. Již z toho je zřejmé, že zdaleka nevnímá Komenského pouze jako pedagoga, jak to činí většina Čechů, ale především jako velkého filozofa a myslitele, který v mnohém předčil svou dobu. Jak sám Kuras říká, česká kultura si s velikostí Komenského nevěděla rady, a proto si ho zaškatulkovala do pedagogiky. Z kapitol týkajících se Komenského *Obecné porady* je zřejmé, s jakou pečlivostí Kuras toto dílo prostudoval se zřetelem ke svému cíli, tj. pokusit se „celý dlouhý spis zjednodušit do několika krátkých kapitol, aby nás k napravování našich věcí získalo chuť co nejvíce“. (s. 57) Kromě výkladu Komenského idejí, proloženého graficky odlišenými komentovanými nebo

aktualizovanými parafrázemi a citacemi z jeho díla, rozvíjí Kuras své vlastní myšlenky týkající se „nápravy věcí lidských“ v kontextu moderní doby.

Slepování střepů je kniha napsaná poutavým a živým jazykem a určená všem, kteří mají chuť poupravit si svůj názor na Jana Amose Komenského díky novému pohledu na jeho osobnost. Benjamin Kuras v ní nachází klíč k tomu, jakým způsobem můžeme nahlížet na Komenského dílo dnes, jak ho můžeme zpřístupnit sami sobě nebo ho použít jako mnohostranný nástroj svého vlastního chápání světa a života. Svým výkladem nenechává Kuras nikoho na pochybách o aktuálnosti Komenského díla na počátku třetího tisíciletí, přestože netvrdí, že naprosto všechny jeho myšlenky a principy lze převzít i dnes. Jako příklad lze uvést to, že oproti Komenského všenápravě jednotným náboženstvím staví své vlastní tvrzení, že „bohatství lidské univerzálnosti se nachází v nekonečné rozličnosti“ (s. 118), což čtenáři souzní se zásadami moderního evropanství. Podobně např. v kontextu holistického pohledu na svět u Komenského nás může překvapit, že do konce života odmítal kopernikovský model sluneční soustavy, prosazoval návrh, aby nebyli trpěni žádní žebráci, a projevoval nevraživost k lehké zábavě a bavičům (srov. s. 24). Takovéto „výtky“ vůči osobnosti Komenského jsou však v Kurasově knize velmi ojedinělé. Naopak, čtenáři neunikne, že autor chová Komenského v hluboké úctě, obdivuje jeho osobní statečnost, moudrost, morálku a pracovitost a dokáže toto všechno přenést i na čtenáře samotného. Tím ve čtenářově povědomí mění postavu historického „učitele národů“ v reálnou osobnost, před jejíž velikostí je třeba se sklonit, která ale ani zdaleka není pouhým pojmem z učebnic a historických knih bez schopnosti oslovit současného člověka.

Dalším dokladem aktuálnosti osobnosti a díla Jana Amose Komenského může být i to, že Kurasova kniha *Slepování střepů* je kromě jiného doprovodným dílem interaktivní výstavy *Orbis Pictus aneb Brána do světa tvořivé lidské fantazie* v rámci mezinárodního projektu *Pampaedia* inspirovaného Komenského dílem. Výstava byla přístupná v prostorách Českého muzea hudby v Praze na jaře 2007 a postupně navštíví další města v ČR i v zahraničí.

PhDr. Jitka Hloušková
Ústav cizích jazyků
Filozofická fakulta Univerzity Pardubice
Studentská 84
532 10 Pardubice
e-mail: jitka.hlouskova@upce.cz